

Король М.М., викладач
кафедри міжнародних економічних відносин,
Мудренко К.П., студент,
Ужгородський національний університет,
м. Ужгород

УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКЕ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

У науковій публікації автори з'ясували тенденції розвитку торговельно-економічного співробітництва між Китаєм і Україною. Зокрема, проаналізували динаміку обсягів торгівлі товарами між Україною та Китаєм за роки незалежності нашої країни, а саме основні позиції українсько-китайського експорту та імпорту товарів, а також проаналізували загальну зовнішньоторговельну структуру китайського товарообороту. Зробили висновки та окреслили перспективи подальшого стратегічного розвитку у зазначеному напрямі.

Ключові слова: стратегічне партнерство, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, двосторонні економічні відносини.

В научной публикации авторы рассмотрели тенденции развития торгового-экономического сотрудничества между Китаем и Украиной. В частности, проанализировали динамику объемов торговли товарами между Украиной и Китаем за годы независимости нашей страны, а именно основные позиции украинско-китайского экспорта и импорта товаров, а также проанализировали общую внешне-торговую структуру китайского товарооборота. Сделали выводы и выделены перспективы дальнейшего стратегического развития в указанном направлении.

Ключевые слова: стратегическое партнерство, экспорт, импорт, внешнеторговый оборот, двусторонние экономические отношения.

In this research paper the authors have reviewed the trends of development of economic and trade cooperation between China and Ukraine. Also the authors have analyzed the dynamics of volume of trade between Ukraine and China over the years of Ukraine's independence and main trade positions of Ukrainian-Chinese export and import merchandise operations, as well as the overall foreign trade structure of Chinese merchandise trade. Upon results of research, there have been drawn conclusions and perspectives of further strategic development in this direction.

Keywords: strategic partnership, export, import, volume of trade, mutual trade relations.

Постановка проблеми. За час своєї незалежності Україна стала повноправним учасником глобалізаційного процесу. Водночас виклики відкритого, глобалізованого світу формують перед Україною низку актуальних завдань, пов'язаних як з пошуком нових джерел конкурентоспроможності, так і з поглибленням та створенням нових партнерств із країнами, у взаємодії з якими Україна могла б прискорити модернізацію національної економіки.

Зовнішньоекономічна політика України ґрунтується на розвитку стратегічних відносин з інтеграційними об'єднаннями та з окремими країнами, взаємодія з якими має важливе значення для розвитку національної економіки. Зокрема, серед ключових стратегічних партнерів України на рівні країн-глобальних гравців, що неабияк впливають на розвиток міжнародної торгівлі, займає Китайська Народна Республіка. Саме тому викладене вище спонукало нас проаналізувати українсько-китайське торговельне співробітництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі теоретичні та практичні аспекти формування відносин стратегічного партнерства покладені в основу досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема українських учених: В. Андрійчука, О. Білоруса, М. Білоусова, В. Борщевського, В. Вергуна, О. Гончаренка, В. Грановського, О. Дергачова, І. Долгова, М. Долішнього, І. Жовкви, О. Зарубінського, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, М. Мальського, М. Мацяха, В. Мельника, А. Мокія, Н. Науменко та інших. Серед іноземних авторів, які досліджували відносини стратегічного партнерства в контексті взаємодії між окремими фірмами, слід виокремити А. Родріго, Е. Гейслера, Х. Луо, Д. Шена, Б. Барнса, Б. Дейла, Д. Волкера, К. Немпсона та ін. Проте, попри значні дослідження та досягнення вітчизняних і зарубіжних науковців, недостатньо вивченим є аналіз українсько-китайських відносин.

Постановка завдання. Основним завданням наукової публікації є аналіз тенденції розвитку економічних двосторонніх відносин України та Китаю.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток Китайської Народної Республіки (КНР) як нової глобальної потуги поступово перетворюється на один з провідних трендів сучасного розвитку світової економіки. У результаті перерозподілу міжнародного балансу сил за участю КНР видозмінюються сучасні інтеграційні блоки, виникають додаткові можливості для створення нових конфігурацій міжнародного партнерства.

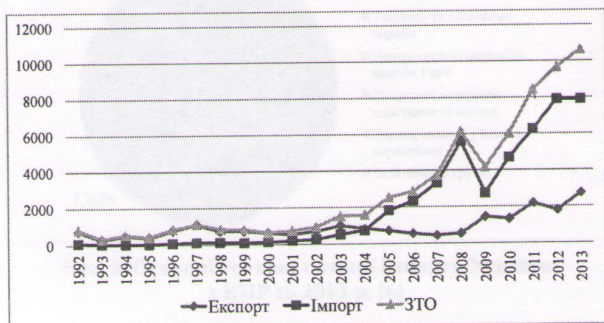
У цьому контексті зусилля української влади щодо поглиблення українсько-китайських економічних відносин є своєчасною та адекватною реакцією на трансформації в міжнародному середовищі [1].

На сучасному етапі Китай – це найактивніший партнер України в Азійсько-Тихоокеанському Регіоні (АТР), а тому є домінуючим напрямком зовнішньої політики України в цьому регіоні. Причому відносини КНР і України в основному розвиваються на основі товарообміну. За результатами 2014 р., Китай належить до п'ятірки найбільших торговельних партнерів України (3-є місце) та посідає 4-у позицію за обсягами експортних поставок і 3-ю – за імпортом [2].

Першим офіційним документом, який стосувався багатьох сторін зовнішньої торгівлі КНР і України, була Угода між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво, підписана у серпні 1992 р. в Пекіні, що юридично встановила режим найбільшого сприяння в двосторонній зовнішньоторговельній політиці двох країн щодо стягнення мита на експортні та імпорتنі товари цих країн, податків та інших внутрішніх зборів [3]. На сьогодні угода залишається головним документом, що регулює торговельно-економічне співробітництво України та КНР.

З метою подальшого розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР і Україною, що ґрунтується на принципах дружби, рівноправ'я та взаємної вигоди, 31 жовтня 1992 р. в Пекіні була підписана Угода між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про створення Міжурядової українсько-китайської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва (з 20 квітня 2011 р. – Комісія зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки), головними завданнями якої були контроль і перевірка ходу виконання угод з питань торговельно-економічного співробітництва, висунення пропозицій, скерованих на сприяння стабільному розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин, вирішення питань, які можуть виникнути в торговельно-економічній діяльності та розгляд заходів, спрямованих на подальше розширення співробітництва [4]. Із 20 квітня 2011 р. цю комісію замінила новостворена комісія зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки, яка перейняла функції та обов'язки комісії з питань торговельно-економічного співробітництва [5].

Від початку зовнішньоторговельної співпраці з 1992 р. і донині зовнішньоторговельна діяльність між Україною та КНР не мала стабільного характеру (рис. 1).

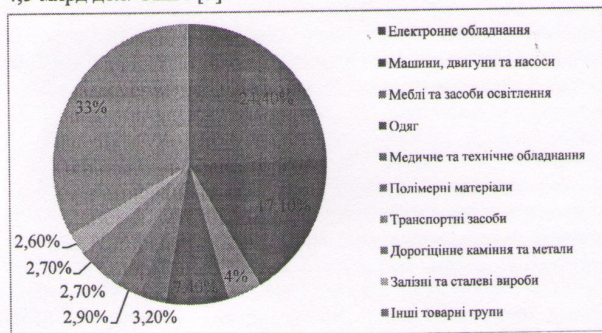

Рис. 1. Динаміка обсягів торгівлі товарами між Україною та КНР за роки незалежності нашої держави (1992–2013 рр.) (млн дол.) [6]

Наприклад, у 1993 р. експорт в Китай становив 270,8 млн дол., тобто зменшився порівняно з 1992 р. майже у 2,7 рази, а в 1994 р. збільшився порівняно з 1993 р. у 1,9 рази (506,1 млн дол.). У 1997 р. експорт в Китай становив 1 100,9 млн дол., а в 1998 р. знову зменшився у 1,5 рази (становив 737,4 млн дол.). У 1999 р. порівняно з 1998 р. експорт практично не змінився, а в 2000 і 2001 рр. порівняно з попереднім роком знову зменшився. В подальші роки й до сьогодні експорт з України до Китаю також залишається нестабільним.

Незважаючи на нестабільний торговельний баланс в зовнішньоторговельних відносинах між Україною та КНР, починаючи з 2005 р. у двосторонній торгівлі для України характерним є від'ємне торговельне сальдо, тобто спостерігається домінування китайського імпорту в товарообміні двох країн. Разом з цим зберігалось значне переважання експорту України у торгівлі послугами, проте, починаючи з 2013 р., значний імпорт послуг з КНР призвів до негативного торговельного балансу і в цій сфері. Протягом 2011–2013 рр. на торгівлю товарами припадає приблизно 98%, а на торгівлю послугами – 2% від загальноторговельного обороту України та КНР [7].

Згідно з даними Генеральної митної адміністрації КНР, за підсумками 2013 р. товарообіг між Україною та КНР склав 11,1 млрд дол., що більше за показник 2012 р. на 7,3%. При цьому експорт товарів з України становив 3,3 млрд дол. (зростання на 7,9%), імпорт – 7,8 млрд дол. (зростання на 7,1%). Сальдо двосторонньої торгівлі було на користь КНР і склало 4,5 млрд дол. США [3].

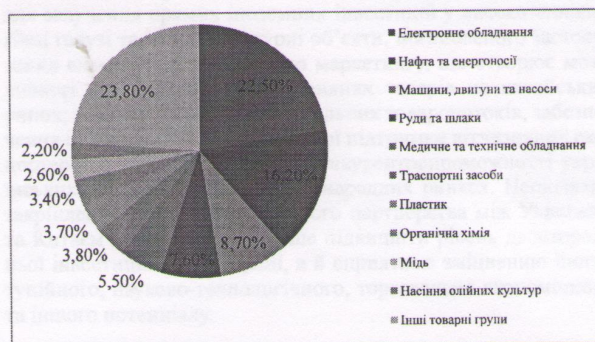

Рис. 2. Основні товарні позиції експорту Китаю у 2013 р. [6]

Аналізуючи загальну експортну товарну структуру Китаю (рис. 2) можна зауважити, що основні позиції займає капітало- та наукоємна продукція, така як електронне обладнання (24,4%), машини та двигуни (17,1%) тощо. При цьому слід зазначити, що серед основних експортних позицій Китаю відсутні енергоносії, незважаючи на високі природні запаси корисних копалин в Китаї, що пояснюється швидкими тем-

пами зростання китайського виробництва, яке до того ж оцінюється як недостатньо енергоефективне. Іншими основними товарними позиціями китайського експорту традиційно залишається продукція така як меблі (4%) та одяг (7,4%).

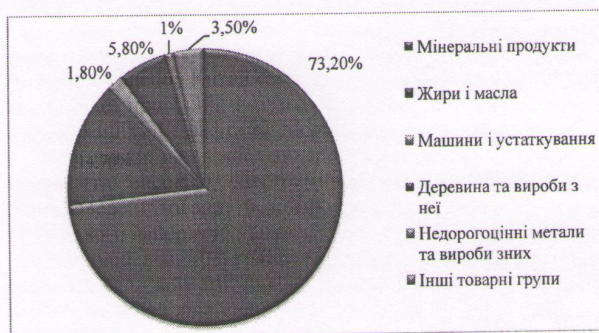
Якщо розглянути загалом товарну структуру імпорту Китаю, то можна відзначити кілька особливостей (рис. 3).

Рис. 3. Основні товарні позиції імпорту Китаю в 2013 р. [6]

Майже чверть імпорту Китаю припадає на електронне обладнання, що пояснюється елементом урядової політики Китаю щодо залучення інновацій у національну економіку (слід зазначити, що частка цієї товарної групи в імпорті поступово зменшується, оскільки в рамках державної політики імпортозаміщення Китай самостійно налагоджує виробництво аналогічної продукції, яка згодом стає експортною). Наступними позиціями є нафта та енергоносії, машини і обладнання, руди та шлаки, що зумовлено зростанням виробничих потужностей та високою енергоемністю китайської економіки. Вищевказані товарні позиції складають більше половини китайського імпорту (55%).

Основні позиції українського експорту в КНР у 2013 р. продовжували займати мінеральні продукти (в основному руди залізни, шлаки та зола, енергетичні матеріали та ін.), питома вага яких становила 73,2% від загального обсягу експорту до КНР, а загальний обсяг склав 2 млрд 395,0 млн дол.; жири і масла тваринного або рослинного походження – 14,7% (480,0 млн дол.); деревина та вироби з неї – 5,8% (189,7 млн дол.), машини, устаткування та механізми – 1,8% (57,8 млн дол.), недорогоцінні метали та вироби з них (в основному чорні метали, мідь і вироби з міді) – 1,0% (32,7 млн дол.). Інші товарні позиції українського експорту до КНР не перевищували 1% у загальній структурі експорту (рис. 4).

Рис. 4. Основні товарні позиції експорту України до КНР за 2013 р. [6]

За даними Генеральної митної адміністрації КНР, у 2013 р. основу українського імпорту з КНР склали: механічне обладнання, машини, устаткування та механізми – 31,7% (2 млрд 486,4 млн дол.), текстиль та текстильні вироби – 16,8% (1 млрд 318,6 млн дол.), недорогоцінні метали та вироби з них – 10,2% (803,4 млн дол.), полімерні матеріали, пластмаси та каучук – 7,2% (563,4 млн дол.), взуття, головні убори, парасольки – 6,3% (490,6 млн дол.) (рис. 5).

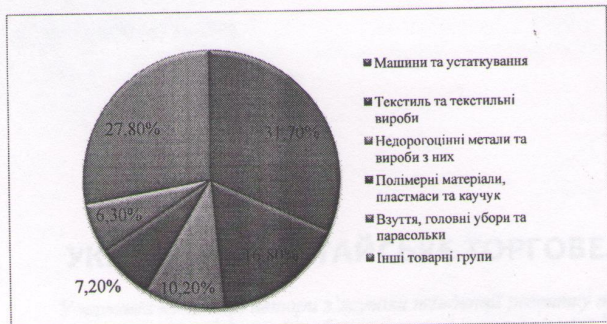

Рис. 5. Основні товарні позиції імпорту України з КНР за 2013 р. [6]

Висновки і перспективи подальших розвідок. Аналізуючи вищевикладене можна зробити висновок, що на нинішньому етапі у структурі двостороннього обігу торгівлі товарами досі наявний значний дисбаланс: імпорт китайських товарів практично втричі перевищує український експорт до Китаю. При цьому, якщо китайський імпорт до України є збалансованим (практично всі товарні групи рівнопредставлені), то український експорт до КНР є в принципі монокультурним і сировинним (руди, шлаки, сировина для металургії).

Головним чинником, що суттєво впливає на обсяг і структуру експортно-імпортних операцій, є географічна віддаленість країн і, як наслідок, тривалий час доставки товарів. Крім того, протягом 2005–2014 рр. Китай налагодив власне виробництво продукції, яка традиційно складає основу українського експорту до країн світу: продукція чорної та хімічної металургії, яка свого часу і забезпечувала позитивне сальдо у торгівлі з КНР. За оцінками китайських експертів, головним чинником, що обмежує зростання обсягів українського експорту до КНР, є досить висока вартість української технологічної продукції (обладнання та устаткування) та її якісне відставання від аналогічної продукції основних світових виробників [3].

Власна сировинна база Китаю поступово вичерпується, що зумовлює необхідність пошуку шляхів ресурсних джерел і розширення транспортної інфраструктури для постачання товарів на місткий європейський ринок. Вигідне географічне розташування України і сприятливий клімат не лише слугуватимуть чинниками розбудови агропарків і потужних

логістичних центрів, а й допоможуть у підтвердженні статусу транзитної держави.

Щоб поліпшити ситуацію, уряд України повинен вдатися до рішучих дій, спрямованих на забезпечення ефективного нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності; створення інвестиційного клімату, сприятливого для залучення прямих іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі та інфраструктурні об'єкти; поглибленого застосування елементів міжнародного маркетингу, що створює можливість для просування вітчизняних товарів на китайський ринок; зменшення обсягів нелегальних товаропотоків; забезпечення інформаційної та фінансової підтримки вітчизняних експортерів, а також підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг на міжнародних ринках. Нещодавнє закріплення статусу стратегічного партнерства між Україною та Китаєм дасть змогу не лише підвищити рівень двосторонньої інвестиційної співпраці, а й сприятиме зміцненню інституційного, науково-технологічного, торговельно-економічного та іншого потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щодо окремих питань розвитку економічного співробітництва України та Китаю в сучасних умовах : аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – 2012. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1359/>.
2. Матеріали РБК-України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.ua/ua/news/1386752-rosiya-zalishaetsya-najbilshim-torgovelnim-partnerom-ukrayini>.
3. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Китаєм [Електронний ресурс] // Посольство України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом). – Режим доступу : <http://china.mfa.gov.ua/ukraine-cn/trade>.
4. Угода між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про створення Міжурядової українсько-китайської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156_015.
5. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про створення Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156_079.
6. Статистика Генеральної митної адміністрації КНР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://english.customs.gov.cn/newsroom/statistics>.
7. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.